

AZ 1526. ÉVI MOHÁCSI CSATA 16–17. SZÁZADI KÉPZŐMŰVÉSZETI RECEPCIÓJA*

PAPP JÚLIA
MTA Művészettörténeti Intézet

A Jagelló-korszak művészete

Bár „II. Ulászló (1490–1516) uralkodása legelején – ma úgy látszik – mintha folytatni kívánta volna elődje művészetpolitikájának antikizáló irányát is...”,¹ a Jagelló-korszakban (1490–1526) az udvari művészetpártolás Mátyás király időszakához képest – részben az uralkodók másfajta érdeklődése és ambíciói, részben a gazdasági helyzet rosszabbodása miatt – visszaesett. II. Ulászló építkezett Budán és Nyéken, s udvarában tevékenykedtek humanisták,

* Jelen írás a mohácsi csatához kapcsolódó képzőművészeti ábrázolásokat 1900-ig feldolgozó tanulmány első része. Köszönöm Gulyás Borbála, Marosi Ernő és Gerhard Jaritz értékes tanácsait. A tanulmány a *Mohács 1526–2026 – Rekonstrukció és emlékezet* program keretében készült.

¹ Mikó Árpád, *A reneszánsz művészet története Magyarországon*. Akadémiai doktori értekezés. Budapest, 2011, 64. http://real-d.mtak.hu/526/4/dc_139_10_doktori_mu.pdf. A Jagelló-korszak művészetéről ld. még az újabb művek közül: Réthelyi Orsolya et al. (szerk.), *Habsburg Mária, Mohács özvegye. A királyné és udvara 1521–1531*. Kiállítási katalógus. Budapest, 2005; Orsolya Réthelyi et al. (eds.), *Mary of Hungary. The Queen and Her Court 1521–1531*. Budapest, 2005. A kiállításhoz kapcsolódó tanulmánykötet: Martina Fuchs, Orsolya Réthelyi (Hrsg.), *Maria von Ungarn [1505–1558]. Eine Renaissancefürstin. [Geschichte in der Epoche Karls V. Münster, 2007; Mikó Árpád, Verő Mária, Jávor Anna (szerk.), Mátyás király öröksége. Késő reneszánsz művészet Magyarországon (16–17. század) 1. kötet. (A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai 2008/3) Budapest, 2008; Mikó Árpád, Verő Mária, Jávor Anna (szerk.), Mátyás király öröksége, Késő reneszánsz művészet Magyarországon (16–17. század) 2. kötet (A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai 2008/4) Budapest, 2008; Mikó Árpád, *A reneszánsz Magyarországon*. Budapest, 2009; Erdős Zoltán, 'II. Lajos ikonográfiája a 16. században', *Turul* 87:4 (2014) 121–148.*

hiszen ezek viszonylag nagy száma szorosan összefüggött azzal, hogy Lajos halála után – elsősorban özvegye, Habsburg Mária művészeti megrendelése nyomán – az európai köztudatban a törökellenes harc hőseként, mártírjaként szerepelt.

Néhány, a hazai kutatásban ismert, de behatóbban nem vizsgált műalkotásnál mélyfúrászerűen keressük meg és elemezzük az előképeket és analógiákat, rávilágítva a motívumok és szemléletmódok korabeli intenzív nemzetközi vándorlására. Kiemelt figyelmet szentelünk azoknak a műalkotásoknak, melyek az előképei voltak a 18–19. századi hazai történeti festészet fontos ikonográfiai típusainak – például II. Lajos halála, II. Lajos holttestének megtalálása –, illetve a típusokban tükröződő eltérő történeteszemléleteknek.

A hazai művészettörténeti kutatás még adós a mohácsi csata ikonográfiájának – azaz ábrázolásai szisztematikus összegyűjtésének és feldolgozásának – összeállításával. Jelen tanulmány szerzője – egy Mohács-ikonográfia előkészítő munkálataként – arra tett kísérletet, hogy megpróbálja összegyűjteni és rendszerezni azokat a legfontosabb műfajokat, műtípusokat (illusztrált hírleveleket, emlékpénzeket, kódex- és könyvillusztrációkat, önálló sokszorosított grafikai lapokat), melyek keretei között a 16–17. században a mohácsi csata eseményeihez kapcsolódó képzőművészeti alkotások jöttek létre. A hitelesség, a történeti forrásérték szempontjából az eddig ismert ábrázolások teljesen vagy többé-kevésbé fiktívek, funkciójuk, szövegkörnyezetük, ajánlásuk stb. révén köthetők a csatához.